

20 Ιανουαρίου 2012

Ο προορισμός του ανθρώπου

Ορθοδοξία / Θεολογία / Μορφές

Μοναχός Θεόκλητος Διονυσιάτης († 2006)

(Στις 20 Ιανουαρίου 2006 σε βαθύτατο γήρας κοιμήθηκε εν Κυρίω ο μοναχός Θεόκλητος Διονυσιάτης, η επιφανέστερη σύγχρονη μορφή του Αγίου Όρους. Προσήλθε στην Ιερά Μονή Διονυσίου στις 4 Αυγούστου 1941, ως δόκιμος μοναχός (εκάρη 5 Απριλίου 1943), στην υπακοή του Ηγουμένου γέροντος Γαβριήλ).

Ο προορισμός του ανθρώπου, είναι ομολογουμένως ένα πάντοτε επίκαιρον θέμα το οποίο πρέπει να απασχολεί όλους μας. Αν και σαν πιστά τέκνα της Εκκλησίας θα έπρεπε οπωσδήποτε να γνωρίζωμεν εις όλας τας διαστάσεις, εις όλον το βάθος το θέμα αυτό (αφού η Εκκλησία μας διδάσκει πολυμερώς και πολυτρόπως περί Θεού, περί ανθρώπου, περί αφετηρίας του ανθρώπου και τελικού σκοπού της ζωής του, που είναι ο προορισμός του), εν τούτοις, πολύ φοβούμαι ότι πολλοί από ημάς είμεθα ακόμη κατηχούμενοι, έχομεν δηλαδή ανάγκην κατηχήσεως διότι, ατυχώς, εμπλεκόμεθα «ταίς του βίου πραγματεΐαις» και, έτσι, το «εν ου εστί χρεία» το παραμελούμεν και διατελούμεν εις κατάστασιν αγνοίας.

Είναι ένα πρόβλημα μεγάλον ο άνθρωπος εις την γην. Προ της σαρκώσεως του δευτέρου προσώπου της Αγίας Τριάδος, προ της θείας Αποκαλύψεως, οι άνθρωποι διηρωτώντο «τί είναι ο άνθρωπος και ποίος είναι ο προορισμός του· από πού έρχεται ο άνθρωπος και πού πηγαίνει», ήταν το αγωνιώδες ερώτημα του προχριστιανικού κόσμου.

Η λογική με την οποία είναι προικισμένοι οι άνθρωποι ήτο το μοναδικόν όργανον με το οποίον κατέβαλλαν προσπάθειαν να δώσουν μίαν ερμηνείαν εις τον κόσμον (κοσμολογική ερμηνεία), εις τον άνθρωπον (ανθρωπολογική ερμηνεία) ή εις τον υποτιθέμενον Θεόν κατ' αυτούς (θεολογία). Και, όπως γνωρίζωμεν, έχομεν τόσους φιλοσόφους όσας και εκδόσεις, όσον άφορα την γνώσιν περί Θεού, περί ανθρώπου, περί κόσμου και, επομένως, περί προορισμού. Αγωνιώδεις ήσαν αι προσπάθειαι εκείναι, και οι άνθρωποι, με τον σπερματικόν λεγόμενον λόγον, ερευνούσαν να εύρουν την λύσιν των προβλημάτων αυτών. Αλλά, όπως λέγει ο Απ. Παύλος, επειδή ο άνθρωπος δεν εύρε τον Θεόν διά της σοφίας, ευδόκησεν ο Θεός διά της μωρίας του κηρύγματος να αποκαλυφθή και να γνωσθή εις τους ανθρώπους.

Ετσι, λοιπόν, αποκαλύπτεται ο Κύριος ο οποίος μας συνδέει με την Ισραηλιτικήν, την Εβραϊκήν παράδοσιν. Διότι ο Θεός, ναι μεν ήτο εις την πληρότητά Του άγνωστος, όμως ενεφανίζετο μερικώς εις τον εκλεκτόν Του λαόν, τον Ισραήλ. Η Παλαιά Διαθήκη είναι η ιστορία της αποκαλύψεως του Θεού εις τον λαόν εκείνον.

Βλέπομεν, λοιπόν, εκεί ότι υπάρχει από την αρχήν μία αμεσότης σχέσεως Θεού και ανθρώπων εις το πρόσωπον των πρωτοπλάστων. Από εκεί αρχίζει η ιστορία του ανθρώπου και από εκεί γνωρίζωμεν ότι ο άνθρωπος εγένετο διά τον Θεόν. Εκεί βλέπομεν το μεγαλείον του ανθρώπου και το πρωτόκτιστον κάλλος του εις το ζεύγος των πρωτοπλάστων,

Ο Πασκάλ, ένας περίφημος Γάλλος μαθηματικός και φιλόσοφος του 17ουαιώνος, ο οποίος είχε πολλήν σχέσιν με την Ορθόδοξον Θεολογίαν, έχει δύο συγκλονιστικά

κείμενα. Ανα-φερόμενος εις την τραγωδίαν της πτώσεως του ανθρώπου διά της παρακοής του και των συνεπειών της, με την λογικήν η οποία τον διακρίνει σαν μαθηματικόν, λέγει χαρακτηριστικά: Εάν ο άνθρωπος εγένετο διά τον Θεόν διατί δεν συμφωνεί με τον Θεόν; Και αν δεν εγένετο διά τον Θεόν, διατί δεν δύναται να εύρη ανάπουσιν ειμή μόνον εις τον Θεόν; Δηλαδή έχομεν μίαν κραυγαλέαν αντινομίαν, μίαν σύγκρουσιν, μίαν αντίφασιν μέσα εις τον ίδιον τον άνθρωπο. Ο άνθρωπος ούτε να συμφωνήση θέ-λει με τον Θεόν, αλλά ούτε και διαφω-νών και απομακρυνόμενος από Αυτόν μπορεί να εύρη ανάπαυσιν. Αυτό το λέ-γει διά να παρουσιάση τας συνεπείας της πτώσεως των πρωτοπλάστων, τας οποίας συνεπείας φέρνομεν μέσα μας ως αναγωγήν κληρονομικής, δηλαδή σαν συνέπειαν αρρώστειας κληρονομι-κής, διά να αποδείξη ότι ο άνθρωπος είναι ένα νοσούν πλάσμα. Ένα πλάσμα αντινομικόν, αντιφατικόν μη δυνάμε-νόν να συμφωνήση με τον εαυτόν του.

Έχει κι ένα άλλο κείμενον το οποίον είναι εκφραστικόν της εμπειρίας των ανθρώπων όταν αυτοί έχουν απαλλαγεί από επιδράσεις υλιστικής και εμπαιθείς και έχουν ανέβει εις επίπεδα πνευματικά. Λέγει: «Ο άνθρωπος είναι άθλιος. Είναι άθλιος διότι είναι άθλιος, αλλά είναι και μέγας. Διότι, ποίος αισθάνεται τον εαυτόν του δυστυχησμένον διότι δεν είναι βασιλεύς, ειμή ο έκπτωτος βα-σιλεύς;» Δηλαδή, αδελφοί μου. εκείνη η κραυγή την οποίαν αφήνει ο Άγιος Αυγουστίνος. «Ω Κύριε, ανήσυχος είναι η ψυχή μας έως ότου εύρει ανάπαυ-σιν εν τοις κόλποις σου», αυτή η κραυγή, λέγω, εκφράζεται με τον τρόπον αυ-τόν. Ο άνθρωπος αισθάνεται τον εαυ-τόν του δυστυχησμένον διότι δεν είναι βασιλεύς, επειδή αισθάνεται ότι είναι έκπτωτος βασιλεύς. Αυτό αποτελεί μίαν εμπειρίαν αλλά σε πνευματικά επίπεδα. Όταν ο άνθρωπος είναι πεσμένος, αλ-λοιωμένος από την επαφήν του με την ύλην, συσχηματισμένος μέσα εις τον κόσμον, δουλωμένος εις τα πάθη, σκοτι-σμένος από διακοσμικάς ενεργείας και μη λειτουργών ως θεόπλαστον ον όπως είναι με την χάριν που έχει η καρδιά του, δεν μπορεί να έχει τέτοιες υψηλές εμπειρίες, να αισθάνεται ότι είναι δυστυχής ευρισκόμενος εις τον κόσμον αυ-τόν.

Τα είπα αυτά διά να επικαλεσθώ από την ανθρωπίνην σκέψιν επιχειρή-ματα δι' αυτήν την τραγωδίαν εις την οποίαν ευρίσκεται ο άνθρωπος ύστερα από την πτώσιν του. Ο άνθρωπος με το πρωτόκτιστον κάλλος του ως εικών και ομοίωσις Θεού, έπεσε. Και εχρειάσθη όλος ο κύκλος της θείας Οικονομίας δια την ανόρθωσίν του.

Ένα τροπάριον των Χριστουγέννων λέγει: «Ρεύσαντα εκ παραβάσεως, Θεού τον κατ' εικόνα γενόμενον, όλον της φθοράς υπάρξαντα, κρείττονος εκπαικότα θείας ζωής, άύθις αναπλάττει, ο σοφός Δημιουργός». Ξεκινάει δηλαδή η Εκκλησία μας από το δεδομένον της πτώσεως του ανθρώπου και της ανορθώσεώς του διά του

έργου της θείας Οικονομίας. Κι' ένα άλλο τροπάριον, πάλι των Χριστουγέννων, λέγει: «Ἰδὼν ὁ Κτίστης ολλύμενον τὸν ἄνθρωπον χερσίν ὀν ἐποίησε, κλίνας οὐ-ρανοῦς κατέρχεται· τούτον δε ἐκ Παρθένου Θείας Ἀγνῆς, ὅλον οὐσιούται, ἀληθεία σαρκωθεῖς».

Δι' ἡμᾶς, λοιπόν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, που εὐρισκόμεθα εἰς τὴν μετὰ Χριστόν περίοδον, τὸ θέμα τῆς οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ εἶναι λελυμένον. Δεν ὑπάρχει πρόβλημα φιλοσοφικόν, Θεολογικόν, ἀνθρωπολογικόν, κοσμολογικόν. Δι' ἡμᾶς εἶναι εὐλογία ἀρρητη, εἶναι εὐεργεσία ἀσύλληπτη τὸ ὅτι εὐρέθημεν εἰς μίαν περίοδον ὅπου δεν ἀναζητούμεν ἀγωνιωδῶς, ἀλλὰ μας προσφέρεται ἡ σωτηρία ἐτοιμη ὅπως μας τὴν φέρνει ὁ Κύ-ριος, «κλίνας οὐρανοῦς».

Ἔτσι, ἀναχωρούμεν ἀπὸ τὸ διὰ πί-στεως ἀποδεκτὸν δεδομένον. εἴμεθα θεόπλαστοι, προορισθέντες ἐπὶ θεώσει. Ὁ ἄνθρωπος ἐπέσε διὰ τῆς παρακοῆς. Δύο δε αἰτία τῆς πτώσεώς του εἶναι ἡ φιληδονία καὶ ἡ ἐπαρσις. «Καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρώσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖον ἐστὶ τοῦ κατανοῆσαι»(Γεν. 3,6) ἦταν ἡ φιληδονία. Καὶ ἡ ἐπαρσις: «Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντός ξύλου τοῦ Παραδείσου;... καὶ ἐσεσθε ὡς Θεοί» (Γεν. 3, 1 -5). Καὶ ἐπεθύμησαν νὰ γίνουν Θεοί μόνοι των. Καὶ ὅτι θα ἐγένοντο Θεοί κατὰ χάριν οἱ ἄνθρωποι, εἶναι βέβαιο. Ὅπως λέγει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, τὸ ξύλον ἐκεῖνο τῆς γνώσεως ἦτο διὰ νὰ μετᾶσχουν οἱ πρωτόπλαστοι εἰς αὐτό, ἀλλὰ μετέσχον προώρως.

Ἔτσι, ἐνῶ με τὴν ὑπακοήν καὶ τὴν προσμονήν θα ἐγένοντο Θεοί, κατέπεσαν ἀπὸ μίαν διάθεσιν νὰ γίνουν προ καιροῦ Θεοί. Ἦτο, τόσον τρομερή ἡ πτώσις ὥστε τίποτα δεν ἦτο ἰκανόν νὰ σταματήσῃ τὴν πρὸς τὴν ἀμαρτίαν τάσιν. Δι' αὐτό καὶ ἡ σωτηρία που συνί-σταται εἰς τὴν ἐποναφοράν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ ἀρχαῖον πρωτόκτιστον κάλ-λος, γίνεται με δύο κυριαρχούντα στοιχεῖα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ: Με τὴν ἐκουσίαν μέχρι σταυροῦ κακοπάθειαν καὶ με τὴν ἀκροτάτην ταπείνωσιν πάλιν τοῦ σταυροῦ.

Θα πρέπει νὰ ξέρωμεν ἓνα στοιχεῖον ἀπὸ τὰς συνεπείας τῆς πτώσεως, που εἶναι οὐσιωδέστατον: Μέσα εἰς τὰς ψυχὰς των πρωτοπλάστων, εἰς τὰ μυχιέτατα τῆς καρδίας των. ἦτο ἐγκάθετος ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι εἶχαν μίαν ἀμεσον σχέσιν. Ἡ ὠραία κτίσις, τὸ «λίαν καλὰ πεποιημένα» που τους περιέβαλλαν, δεν ἀπετέλουν καθόλου ἐμπόδιον διὰ μίαν ἀμεσον ἀνάτασιν πρὸς τὸ θεῖ-ον· εἶχαν ἀμεσότητα κοινωνίας. Ἡ χά-ρις αὐτὴ ἡ ἐνοικούσα μέσα εἰς τὰς ψυχὰς των, με τὴν παράβασιν ἐξήλθε· τότε ὁ διάβολος εἰσήλθε μέσα εἰς τὰς καρδί-ας των ἀνθρώπων.

Αὐτό ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ τώρα. Γεννώμενος ὁ ἄνθρωπος (παρ' ὅλον ὅτι εἶναι «καταδικασμένος» σε ἀθανασία, ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ του εἶναι θεάπλαστη καὶ

αθάνατη), έρχεται όχι απλώς μεμολυσμένος από το προπατορικό αμάρτημα, αλλά και με οντολογική συνέπειαν την ενέργειαν την δαιμονικήν μέσα εις την καρδίαν του, την οποίαν φέρει εν συνεχεία εφ' όσον δεν μεσολαβεί το άγιον Βάπτισμα κατά το οποίον αντεισάγεται (εις την δαιμονικήν ενέργειαν η οποία εξέρχεται) η Χάρις του Θεού.

Με το άγιον Βάπτισμα έχομεν μέσα μας ολόκληρον την Χάριν του Θεού· «όσοι εις Χριστόν εβαπτίσθημεν, Χριστόν ενεδύθημεν» (Γαλ. 3. 27). Κι όχι μόνο αυτό αλλά αποκτούμεν και το «πνεύμα της υιοθεσίας» εν ω κράζομεν «αββά ο Πατήρ», ομολογούντες ότι είμεθα παιδιά του Θεού.

Αυτά. λοιπόν, είναι τα πλαίσια μέσα εις τα οποία ευρισκόμαστε, αδελφοί μου. Επέσαμεν, μας εξηγόρασεν ο Χριστός διά να μας επαναφέρει εις το πρωτόκτιστον κάλλος, διά να μας κατασήση και πάλιν κατά χάριν θεούς, όπως ήτο εξ αρχής ο προορισμός μας από τον Θεόν.

Βεβαπτισμένοι μέσα εις τον χώρον της αγίας μας Εκκλησίας, είμεθα ως τα κλήματα, εμμένοντες εις αδιάσπαστον σχέσιν με τον Χριστόν, την άμπελον, ο δε Θεός Πατήρ είναι ο γεωργός ο οποίος γεωργεί καλλιεργεί τας ψυχάς μας, όπως λέγει και στον Ιωάννην, κεφ. 15.

Ποία είναι τώρα τα μέσα με τα οποία καλλιεργούμεθα; Είναι τα Μυστήρια της Εκκλησίας και αι Θείαι Εντολαί. Μετά το Βάπτισμα έχομεν την θείαν Ευχαριστίαν, κατά την οποίαν γινόμεθα «σύσ-σωμοι» και «σύναιμοι» με τον Χριστόν, καθιστάμενο Χριστο-φόροι, Θεο-φόροι και Πνευματοφόροι. Κι αν πέσωμεν,»Παράκλητον έχομεν, Ιησούν Χριστόν», ο οποίος διά της Μετανοίας (Εξομολόγησις και άφεις), θα μας επαναφέρει. Όλοι μας τελούμεν υπό πτώσιν, πίπτοντες και εγειρόμενοι· αυτή είναι η ιστορία μας.

Ο Χριστός μας έδωσε και τας θείας Εντολάς που φθάνουν να μας θεώσουν. Όπως λέγει ο άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, «η προς Θεόν αφομοίωσις τε και ένωσις, τοις των σεβασμιωτάτων εντολών ιερουργίαις και αγαπήσεσιν επιτελείται». Και ο Χριστός μας έδω-σεν ως τεκμήριον της αγάπης προς Αυτόν, την τήρησιν των εντολών· «Ο έχων τας εντολάς μου και τηρών αυτάς, εκείνος έστιν ο αγαπών με» (Ιω. 14, 21).

Έτσι, διά να ευρίσκη δικαίωσιν ο προορισμός μας θα πρέπει να είμεθα συνεχώς εις την όδόν της θεώσεως (τηρούντες τας Εντολάς και συμμετέχον-τες εις τα Μυστήρια), όπου με σταδια-κάς αναβάσεις, με σταδιακάς μεταμορ-φώσεις, να βλέπωμεν μέσα μας να λάμψη το φως του Θεού. Αξίζει να ενθυ-μηθούμε τον άγιον Συμεών τον Νέον Θεολόγον ο οποίος έβλεπε τον εαυτόν του μέσα εις το θείον φως

να Λάμψη και να γίνεται ωραιότερος απ' όλους τους ωραίους - όπως έλεγε - πλουσιώτερος απ' όλους τους πλουσίους και δυνατώτερος απ' όλους τους αυτοκράτορας. Τέτοια είναι ή εμπειρία των άγιων μας.

Έτσι, αδελφοί μου, είμεθα εις μίαν τραγικήν κατάστασιν. όχι ως αγνοούντες τον προορισμόν μας, αλλά επειδή δεν ευρισκόμεθα εις τον δρόμον του προορισμού μας. Ζώντες μέσα εις τον κόσμον, και συσχηματιζόμενοι με τον κόσμον, και εμπλεκόμενοι ταις του βίου πραγματείαις, και χάνοντες την ευαισθησίαν των οργάνων επαφής με το θείον, είμεθα ως πρόβατα μη έχοντα ποιμένα, και δεν ξέρομεν από πού ερχόμαστε και πού πηγαίνομεν. Αυτό είναι το δράμα μας, αυτή είναι η τραγωδία όλων μας. Μορφώνομεν μίαν αντίληψιν ότι είμεθα «εκ του κόσμου» και ζούμεν όπως όλος ο κόσμος. Αλλά ο Κύριος και οι Απόστολοι κάνουν μίαν οξείαν διάκρισιν μεταξύ «κόσμου» και πιστών: «Ο κόσμος εν τω πονηρώ κεί-ται» · «Μη αγαπάτε τον κόσμον μηδέ τα εν τω κόσμω» κλπ.

Αλλά τί είναι «κόσμος»; Δεν είναι φυσικά οι συνάνθρωποί μας. Είναι ο κόσμος της αμαρτίας, οι άνθρωποι οι οποιοι, δεμένοι και αγκιστρωμένοι με τα πράγματα του κόσμου, οδεύουν μίαν ζωήν γηϊνήν, εγκοσμίαν, χοϊκήν, χωρίς αίσθησιν πνευματικήν, μη γνωρίζοντες πόθεν έρχονται και πού υπάγουν. Έτσι, λοιπόν, ευρισκόμενοι και ημείς μέσα εις τον χώρον αυτόν, χάνομεν συχνά τον προσανατολισμόν μας. Σε ποιόν βαθμόν τον χάνομεν, είναι βέβαια ένα άλλο θέμα· έκαστος ας εξετάσει τον εαυ-τόν του. Το βέβαιον είναι ότι ο κίνδυνος να υποστώμεν αλλοιώσεις και να συσχηματισθώμεν με τον κόσμον μας παρακολουθεί εις όλην μας τήν ζωήν,

Έχομεν, δυστυχώς, μίαν αδυναμίαν να μιμούμεθα. Είναι αδυναμία που προέρχεται από την πτωχείαν μας την πνευματικήν. Έτσι πέφομεν και δεν ζούμεν με ενάργειαν, με ζωντάνια την μυστικήν μας σχέσιν με τον Θεόν, όπως ζούσαν οι άγιοι με τας αδιαλείπτους προσευχάς των, με τας αδιαλείπτους αγαπητικάς κινήσεις της ψυχής των προς τον Θεόν που δείχνουν ότι η ψυχή είναι όντως θείον ον και δι' αυτό πρέπει να κινείται συνεχώς προς τον Θεόν, όπως το ηλιοτρόπιον κινείται προς τον ήλιον!

Λέγει κάπου ό ιερός Αυγουστίνος: «Ω Κύριε, εκείνον τον καιρόν που δεν Σε εγνώριζα. τί δυστυχής πού ήμου

Οψέ Σε ηγάπησα...» Τί ερωτικοί ύμνοι από μέρους των αγίων, τί αγάπη, τί ευγνωμοσύνη, τί δάκρυα, τί στεναγμοί και τί έρευνα περί του τί είναι ο Θεός, πώς είναι ο Θεός. πόσον αγαθός είναι, πώς μας περιμένει, πόσο απερίληπτος και ασύλληπτος είναι, αλλά και τί μεγαλει-ώδη πλάσματα είμαστε εμείς αφού δη-μιουργηθήκαμε κατ' εικόνα Του!

Πάσχομεν, λοιπόν, αδελφοί μου, από έλλειψιν αυτοσυνειδησίας. Δεν ξεύρομεν τί είμεθα, τί μεγαλειώδης σύνθεσις ανθρωπολογική είμεθα και ποίος είναι ο θειότατος προορισμός μας. Χάριν αυτού του προορισμού εκατομμύρια χριστιανών των πρώτων αιώνων και μετέπειτα υπέστησαν είτε το μαρτύριο του αίματος είτε το αναίμακτο μαρτύριο των πνευματικών αγώνων (την ασκητικήν δηλαδή μεθοδολογίαν της Εκκλησίας μας) αναβαίνοντες συνεχώς προς το θείον, προς το καθ' ομοίωσιν.

Τέτοιος είναι, λοιπόν, θεωρητικώς, ο προορισμός του ανθρώπου, όπως τον καθώρισεν ο Θεός από άπειρη αγάπη, διά να κάμη και ημάς το πλάσματά Του, κατά χάριν θεού. Τώρα όμως πρέπει και ημείς, ο καθένας από ημάς, να διερωτηθή, πρακτικώς πού ευρισκόμε-θα!....

(Απομαγνητοφωνημένη ομιλία του π. Θεοκλήτου Διονυσιάτου στη Λεμεσό, προσκεκλημένος του Παγκυπρίου Συλλόγου Ορθοδόξου Παραδόσεως «Οι φίλοι του Αγ. Όρους»)

Πηγή: περιοδικό «Ορθόδοξη Μαρτυρία»

<http://bit.ly/2iqRvMH>